

ΠΑΝΔΗΜΙΑ Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Ποιος θα πληρώσει τη νέα βαθιά κρίση στην Ελλάδα;

Οι διεθνείς προβλέψεις κάνουν λόγο για τη **χειρότερη οικονομική κρίση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο**, με την Κομισιόν να αναφέρει πως πρόκειται για «κρίση ιστορικών διαστάσεων», και **αποκλείουν μια γρήγορη ανάκαμψη της οικονομίας**. Το κυβερνητικό αφήγημα μιας σύντομης παρένθεσης και μιας γρήγορης επιστροφής στην προηγούμενη κατάσταση της καπιταλιστικής ανάπτυξης **κυριολεκτικά θρυμματίστηκε απ' την πραγματικότητα**. **Η ίδια η κυβέρνηση αναγκάστηκε, απ' την ίδια την πραγματικότητα, να «ανακρούσει πρύμναν»** σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις της.

Η καπιταλιστική οικονομία της χώρας μας **είναι πια σε βαθιά κρίση** και οι ίδιες οι προβλέψεις της κυβέρνησης κάνουν πλέον λόγο για μια μείωση του ΑΕΠ που **στην καλύτερη περίπτωση θα κυμανθεί στο 5%, δηλαδή μείωση 7% σε σχέση με την τάση του +2%** που κατέγραφε το 2019 και που προβλεπόταν πως θα έχει και το 2020, ενώ **το δημοσιευμένο δυσμενές σενάριο** της κυβέρνησης κάνει λόγο για **μείωση του ΑΕΠ που θα αγγίξει το 8%**, δηλαδή 10% μειωμένο σε σχέση με την αναμενόμενη πορεία της οικονομίας για το 2020, με την οποία αναμενόμενη πορεία έχει γίνει όλος ο κυβερνητικός σχεδιασμός για τη φορολογία, τις δημοσιονομικές δαπάνες κ.λπ.

Οι θέσεις αυτές ωραιοποιούν την πραγματικότητα. Η ΕΕ και το ΔΝΤ εκτιμούν πως η εγχώρια οικονομία θα συρρικνωθεί κατά 10% το 2020, **δηλαδή 12% σε σχέση με την τάση**, ενώ δεν λείπουν ορισμένες εκτιμήσεις που τοποθετούν το μέγεθος της συρρίκνωσης σε ακόμα μεγαλύτερα επίπεδα για το 2020. Και **η πραγματικότητα μπορεί να ξεπεράσει ακόμα και αυτές τις δυσοίωνες εκτιμήσεις**. Η δυσκολία ενός βραχυπρόθεσμου συμβιβασμού στην ΕΕ, που όσο περνάει ο καιρός αυξάνεται, θα οδηγήσει σε επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα. Απ' την άλλη, το «δεύτερο επιδημικό» κύμα, που αναμένεται απ' το Σεπτέμβριο μαζί με την πιθανή επαναφορά των περιοριστικών μέτρων, θα έχει επίσης αρνητική επίδραση.

Η εκτίμηση μιας γρήγορης ανάπτυξης (τύπου «V») επίσης δεν τεκμηριώνεται με τα σημερινά δεδομένα. Η κρίση προβλέπεται πως θα τραβήξει σε χρόνο, και **η επάνοδος στα επίπεδα του 2019 προβλέπεται πως θα απαιτήσει τουλάχιστον δύο χρόνια**. Το σενάριο της ΕΕ για την Ελλάδα προβλέπει πως στο τέλος του 2021 το ΑΕΠ θα βρίσκεται 2% κάτω απ' τα επίπεδα του 2019 και πως στα μέσα του 2022 θα «επανέλθουμε» στα προηγούμενα επίπεδα.

Οι δραματικές συνέπειες στην οικονομία παγκόσμια αντανακλούν τον πραγματικό χαρακτήρα της κρίσης. Τα μέτρα απαγόρευσης λόγω κορονοϊού είναι ο καταλύτης αλλά όχι η αιτία της νέας διεθνούς καπιταλιστικής κρίσης. Αν ήταν ο κορονοϊός το βασικό πρόβλημα η οικονομία θα είχε μια απότομη βουτιά λόγω της απαγόρευσης της κυκλοφορίας και στη συνέχεια μια θεαματική άνοδο με σχετικά μικρές επιπτώσεις. Γι' αυτό άλλωστε και ο ΟΟΣΑ εκτιμούσε πως θα οδηγούσε σε μια μικρή επιβράδυνση της οικονομίας της τάξης του 1 - 2%.

Η αλήθεια όμως είναι ριζικά διαφορετική. Η παγκόσμια οικονομία βρισκόταν σε φάση επιβράδυνσης το 2019. Το υπερσυσσωρευμένο κεφάλαιο, σε ολόκληρο τον κόσμο, αδυνατούσε να βρει κερδοφόρα επενδυτικά πεδία και το μέγεθός του αυξανόταν με αλματώδη τρόπο. Το συνολικό κρατικό και ιδιωτικό χρέος είχε φθάσει να βρίσκεται στο 225% του ΑΕΠ, ενώ μαζί με τα εξαιρετικά χαμηλά, ακόμα και αρνητικά, επιτόκια φωτογράφιζαν την πολύ χαμηλή κερδοφορία του κεφαλαίου γενικότερα. Οι αντιθέσεις ανάμεσα σε ομίλους, κλάδους και ολόκληρα κράτη οξύνονταν, όπως αποτυπωνόταν, για παράδειγμα, στις σφοδρές αντιπαραθέσεις ανάμεσα στα κράτη - μέλη της ΕΕ. Ο κορονοϊός και τα μέτρα διαχείρισής του έδρασαν ως θρυσάλιδα των εξελίξεων, **πυροδοτώντας τη βαθύτερη, όπως όλα δείχνουν, κρίση του καπιταλισμού μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κεντρικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η κλίμακα του υπερσυσσωρευμένου κεφαλαίου που πρέπει να καταστραφεί**.

Και πλέον είναι δύσκολο να συγκαλύψει κανείς το μέγεθος των επιπτώσεων της κρίσης στην ελληνική οικονομία.

Η ανεργία θα ξεπεράσει κατά πολύ το 20%, με ορισμένες εκτιμήσεις να την τοποθετούν στο 30%, ενώ η μερική απασχόληση και **η εκ περιτροπής εργασία με μισό μισθό θα αφορούν ένα ολοένα και διευρυνόμενο εργατικό δυναμικό**.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η πραγματική **κατάρρευση του τουρισμού**, η οποία υπολογίζεται απ' τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού **σε μείωση της τάξης του 60 - 80%, που εξηγεί γιατί** εκατοντάδες χιλιάδες εποχιακοί εργαζόμενοι στον κλάδο δεν προσλαμβάνονται. Τα **λουκέτα σε μικρές επιχειρήσεις** εστίασης και τουρισμού, απ' τη μία, και σε εμπορικά καταστήματα, απ' την άλλη, λόγω και της ταχύτατης συγκέντρωσης του εμπορίου στις μεγάλες ηλεκτρονικές αλυσίδες, υπολογίζεται πως **μπορεί να ξεπεράσουν τις 100.000**.

Θα επανέλθουν όλοι στην ίδια θέση μετά την κρίση;

Φυσικά, υπάρχει πάντα το επιχείρημα της γρήγορης ανάπτυξης μετά. Πως, τελικά «κρίση είναι, θα περάσει» και στη φάση της ανάπτυξης, η οικονομία θα επανέλθει, το ΑΕΠ θα αυξηθεί και πάλι. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Σίγουρα, ο «κύκλος» της κρίσης είναι σύμφυτος με την καπιταλιστική οικονομία. Μετά την κρίση έρχεται η ανάπτυξη. Αρα, υποστηρίζουν ορισμένοι, ό,τι χάνουμε τώρα, θα το ξανακερδίσουμε στη συνέχεια.

Όμως, **η αλήθεια είναι διαφορετική**.

Γιατί, με απλά λόγια α) δεν χάνουν όλοι και β) αυτοί που κερδίζουν στη φάση της ανάπτυξης δεν ταυτίζονται με αυτούς που χάνουν στη φάση της κρίσης. Έτσι, ο τζίρος και τα κέρδη των μεγάλων αλυσίδων εμπορίου όχι απλά δεν μειώθηκαν, αλλά αντίθετα εκτοξεύθηκαν το τελευταίο διάστημα. Τα χιλιάδες ενοικιαζόμενα δωμάτια που θα μείνουν κλειστά φέτος και πιθανόν για αρκετό διάστημα ακόμα - αφού ποιος θα υλοποιήσει τις απαιτούμενες δαπάνες για να είναι ασφαλές το κατάλυμά του - δεν είναι βέβαιο ότι θα ξανανοιξουν την επόμενη μέρα, σε αντίθεση με τα μεγάλα ξενοδοχεία. Οι μισθοί των εργαζομένων που καταρρέουν και η βίαιη - σχεδόν δομική - ανατροπή των εργασιακών συμβάσεων με την τηλεργασία δεν θα αλλάξουν την επόμενη μέρα. Και ο κατάλογος μπορεί να συνεχιστεί.

Ο αντιλαϊκός χαρακτήρας των κυβερνητικών μέτρων

Η κυβέρνηση, αποδεικνύοντας άλλωστε και το τι πραγματικά πιστεύει για το μέγεθος της κρίσης, έχει ήδη λάβει μια σειρά από μέτρα στήριξης της «οικονομίας», επιχειρώντας μάλιστα να εμφανίσει τα μέτρα αυτά ως μέτρα «δίκαιης κατανομής» των βαρών που προκαλεί ο κορονοϊός.

Πρόκειται για μια **συνειδητή προσπάθεια αποπροσανατολισμού των εργαζομένων και του λαού**.

Καταρχάς, δεν μπορεί να υπάρξει δίκαιη κατανομή των βαρών γιατί η επάνοδος στην ανάπτυξη θα μεταφραστεί για τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού σε επιδείνωση της κατάστασής του. Ο απολυμένος που δεν θα βρει δουλειά, ο μισθωτός που θα αναγκαστεί να δουλεύει εσαεί με χειρότερους όρους με τηλεργασία, ο αυτοαπασχολούμενος που κλείνει και τον καταπίνει το μεγάλο κεφάλαιο, δεν βιώνουν «δίκαιη κατανομή των βαρών» με τους εργοδότες που απολύουν, μειώνουν το εργατικό «κόστος» και καταπίνουν την αγορά.

Απ' την άλλη, τα μέτρα δεν κατευθύνονται «ισόμετρα» σε όλους. Η κυβερνητική επιδότηση των μισθών και η απαλλαγή των ασφαλιστικών εισφορών είναι «δώρο» στους επιχειρηματικούς ομίλους, ενώ **το πακέτο φοροαπαλλαγών που ετοιμάζει η κυβέρνηση αφορά κατά βάση το μεγάλο κεφάλαιο**. Παράλληλα, τα μέτρα που εμφανίζονται ως μέτρα «στήριξης των εργαζομένων» λαμβάνονται πάλι με κριτήριο τη διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Το αστικό κράτος **δεν θέλει να καταρρεύσει η ζήτηση** αφού κάτι τέτοιο θα είχε αλυσιδωτές αντιδράσεις στην οικονομία, και γι' αυτόν το λόγο προχωρά σε ορισμένα πακέτα ενίσχυσης των εργαζομένων. Ωστόσο, τα όρια τού τι δίνει, για πόσο καιρό και σε ποιους καθορίζονται με κριτήριο τη διευρυμένη καπιταλιστική αναπαραγωγή και τις ανάγκες του συστήματος.

Τρίτο σημείο είναι το ποιος πληρώνει. Το χρήμα «δεν πέφτει απ' τον ουρανό». Ακόμα και όταν γίνεται κάτι τέτοιο, για παράδειγμα εκτυπώνοντας «φρέσκο χρήμα», ο λαός χάνει λόγω ενός πληθωρισμού που καλπάζει.

Έτσι, κάποιος πρέπει να πληρώσει τα πακέτα στήριξης της οικονομίας που δεν προκύπτουν απ' το υπερπέραν. **Τα διάφορα πακέτα στήριξης διογκώνουν το κρατικό χρέος, που θα φορτωθεί στη συνέχεια στις πλάτες των εργαζομένων, αφού ήδη προβλέπεται πως η κυβέρνηση θα μειώσει τη φορολογία του κεφαλαίου**, «για να στηριχθεί η ανάπτυξη». Ο,τι ψίχουλα λοιπόν δίνουν σήμερα στο λαό θα τα πάρουν πολλαπλάσια μερικούς μήνες μετά. Καθώς τα κρατικά έσοδα προβλέπεται πως θα καταρρεύσουν προς το τέλος του 2020 και το 2021, η δημοσιονομική τρύπα που θα κληθούμε να πληρώσουμε θα διευρυνθεί ακόμα περισσότερο.

Η κυβέρνηση σήμερα «τρώει» το περιβόητο δημοσιονομικό μαξιλάρι και τσακώνεται με τον ΣΥΡΙΖΑ για το ποιος έχει κάνει καλύτερα τη δουλειά. Η συζήτηση αυτή είναι παραπλανητική. Συσκοτίζει πως το «μαξιλάρι» προκύπτει απ' τη ληστεία του ελληνικού λαού, προέρχεται απ' την τεράστια υπερφορολόγηση των εργαζομένων όλο το προηγούμενο διάστημα. Συσκοτίζει επίσης πως ένα σημαντικό τμήμα απ' το «μαξιλάρι» είναι τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων και των νοσοκομείων, και η «απομείωσή» του ανοίγει ευθέως το θέμα περικοπής των συντάξεων αλλά και νέας περικοπής των κρατικών δαπανών για την Υγεία.

Έτσι, τα κυβερνητικά μέτρα δεν είναι «δώρο» απ' τον ουρανό. Στοχεύουν στη διασφάλιση της κερδοφορίας του μεγάλου κεφαλαίου και διπλά κερδισμένοι απ' αυτό είναι οι μεγάλοι όμιλοι. Η υλοποίησή τους σημαίνει απλά ότι θα κληθούμε να πληρώσουμε πολλαπλάσια βάρη στη συνέχεια.

Η διαπάλη κείνσιανών - νεοφιλελεύθερων δεν αφορά το λαϊκό συμφέρον

Ο ΣΥΡΙΖΑ τώρα ισχυρίζεται πως η κυβέρνηση δεν μπορεί να ασκήσει αποτελεσματική πολιτική γιατί εξαναγκάζεται να ασκήσει μια πολιτική μεγαλύτερου κράτους στην οικονομία, μια πολιτική που δεν την πιστεύει. Ισχυρίζεται πως ο ίδιος, ως γνήσιος εκφραστής της κείνσιανής πολιτικής, είναι σε θέση να ασκήσει την πολιτική αυτή με πολύ μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Η κριτική αυτή είναι αστεία. Είναι αστεία γιατί «αντιστρέφει» την αντίστοιχη κριτική της ΝΔ προς τον ΣΥΡΙΖΑ, όταν ισχυριζόταν πως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν μπορεί να υλοποιήσει τα μνημόνια επειδή δεν πιστεύει στον φιλελευθερισμό.

Η αλήθεια όμως δείχνει πια πως οι αστικές κυβερνήσεις **δεν είναι καθόλου δογματικές. Ο κείνσιανός ΣΥΡΙΖΑ άσκησε αποτελεσματικά νεοφιλελεύθερη πολιτική με τα μνημόνια και η φιλελεύθερη ΝΔ ασκεί αποτελεσματικά κείνσιανή πολιτική σήμερα**. Η αντίφαση εξαφανίζεται μόλις αντιληφθεί κάποιος πως και οι δύο ασκούν την πολιτική που απαιτείται για τη διασφάλιση της κερδοφορίας του μεγάλου κεφαλαίου κάθε φορά και πως η αστική διαχείριση, είτε νεοφιλελεύθερη είτε κείνσιανή, είναι αντιλαϊκή.

Και ο αντιλαϊκός χαρακτήρας του νεοφιλελευθερισμού είναι πιο εύκολα κατανοητός.

Ωστόσο, το «μεγαλύτερο κράτος» της κείνσιανής διαχείρισης εμφανίζεται ως από μηχανής θεός, ως καινούργια, φρέσκια λύση, που μάλιστα βρίσκεται ένα βήμα πιο μακριά απ' την αγορά και τον καπιταλισμό.

Τίποτα όμως δεν είναι πιο μακριά απ' την αλήθεια. Πρόκειται για διόγκωση του αστικού κράτους, που έχει δομικό, συστημικό ρόλο και χαρακτήρα τη διασφάλιση της καπιταλιστικής αναπαραγωγής. Το μεγάλο αστικό κράτος όχι μόνο δεν έρχεται σε αντίθεση με την καπιταλιστική ιδιοκτησία, την αγορά και τα κέρδη των ομίλων, αλλά αντίθετα τα ενισχύει ποικιλότροπα.

Μαχητικά οι ανάγκες μας στο προσκήνιο

Τόσο η σημερινή όσο και η προηγούμενη διαχείριση του καπιταλισμού δεν μπορεί να δώσει τίποτα θετικό για τους εργαζόμενους. Η βαθιά κρίση που βιώνουμε σήμερα μεταφράζεται σε μεγάλης κλίμακας επιπτώσεις στη ζωή του λαού τους επόμενους μήνες. Η μεγάλης κλίμακας ανεργία, η μείωση των μισθών και η δραστική επιδείνωση των εργασιακών σχέσεων θα συνοδευτούν με αύξηση των φόρων, πιθανές μειώσεις συντάξεων και μισθών στο Δημόσιο. Η κατάσταση του λαού τους επόμενους μήνες ενδέχεται να γίνει εξαιρετικά δύσκολη. Παράλληλα, την ίδια περίοδο που τα οξυτάτα λαϊκά προβλήματα δεν θα μπορούν πια να κρυφτούν, θα αντιμετωπίσουμε μια πιθανή επανεμφάνιση του προβλήματος του κορονοϊού και των σχετικών περιοριστικών μέτρων.

Με σύνθημα «**Δεν θα πληρώσουμε την κρίση τους**» το ΚΚΕ καλεί τους εργαζόμενους να πυκνώσουν τις γραμμές του κινήματος και να δυναμώσουν κάθε εστία αντίστασης. Οι αγώνες και η πολιτική μας σήμερα φωτίζουν την αιτία του προβλήματος που κρύβεται πίσω απ' τις απολύσεις, τους χαμηλούς μισθούς, την πείνα, την ανείπωτη δυστυχία, τον ίδιο τον καπιταλιστικό δρόμο ανάπτυξης, που για να διασφαλίζει τα κέρδη του δεν μπορεί παρά να τσακίζει τα δικαιώματά μας. Σήμερα, δυναμώνουμε τον αγώνα μας για να πληρώσει όλα τα βάρη της κρίσης το μεγάλο κεφάλαιο φορολογώντας τα συσσωρευμένα κέρδη, για να εμποδίσουμε την υλοποίηση μέτρων και για την κατάργηση των αντιλαϊκών νόμων που διαλύουν τα δικαιώματά μας στο βωμό της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Δυναμώνουμε τον αγώνα μας για να εξηγήσουμε πως αντίπαλός μας είναι ο καπιταλισμός που σαπίζει και πεθαίνει, η αστική τάξη, τα μονοπώλια και το κράτος τους, η ΕΕ που τους στηρίζει.

Του
Γρηγόρη ΛΙΟΝΗ*

*Ο Γρ. Λιονής είναι μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ και υπεύθυνος του Τμήματος Οικονομίας της

